

№6/2026

ANDIJON DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI

ADPI
Ilmiy xabarnomasi

KREATIVLIK FAOLIYATINING ILMIY TADQIQOT NATIJALARI

Sirojiddinova Gulnora Habibulla qizi

Andijon davlat tibbiyot instituti

Annotatsiya.

Mazkur maqolada bo'lajak pedagoglarda kreativ faoliyatni rivojlantirishga qaratilgan pedagogik tajriba-sinov ishlarining ilmiy natijalari tahlil qilingan. Tadqiqotning dolzarbligi kreativlikni nafaqat nazariy jihatdan asoslash, balki uning rivojlanish dinamikasini amaliy tajriba orqali kuzatish va baholash zarurati bilan izohlanadi. Ishning maqsadi - talabalarning kreativ faoliyatini refleksiv-innovatsion amaliyot dasturi asosida rivojlantirish hamda erishilgan natijalarni ilmiy tahlil qilishdan iborat. Tadqiqotda pedagogik tajriba-sinov, kuzatish, qiyosiy tahlil va refleksiv tahlil metodlaridan foydalanildi. Tajriba uch bosqichda - diagnostik-tahliliy, ilmiy-tadqiqot ko'nikmalarini shakllantirish hamda yakuniy bosqichlarda - nazorat va tajriba guruhlari ishtirokida amalga oshirildi. Talabalar kreativligi mahsuldorlik, ijodiy yo'nalganlik motivlari va refleksivlik ko'rsatkichlari orqali baholandi. Natijalar innovatsion muhitning talabalar kreativligiga sezilarli ijobiy ta'sir ko'rsatishini, kreativlik rivojlanishi esa chiziqli xarakterga ega emasligini ko'rsatdi. Tadqiqot natijalari sifat va yo'nalish tavsifida bayon etilgan bo'is xulosalar dastlabki xarakterga ega hamda oliy ta'lim muassasalarida bo'lajak pedagoglarni innovatsion faoliyatga tayyorlashda amaliy ahamiyat kasb etadi.

Kalit so'zlar:

kreativ faoliyat, pedagogik tajriba-sinov, mahsuldorlik, ijodiy yo'nalganlik, refleksivlik, innovatsion muhit, refleksiv-innovatsion amaliyot, harakatdagi tadqiqot, nazorat va tajriba guruhlari, kreativlik dinamikasi.

Аннотация.

В данной статье проанализированы научные результаты педагогической опытно-экспериментальной работы, направленной на развитие креативной деятельности будущих педагогов. Актуальность исследования обусловлена необходимостью не только теоретического обоснования креативности, но и практического наблюдения и оценки динамики её развития посредством экспериментальной работы. Цель исследования заключается в развитии креативной деятельности студентов на основе программы рефлексивно-инновационной практики и научном анализе достигнутых результатов. В исследовании использовались методы педагогического опытно-экспериментального исследования, наблюдения, сравнительного анализа и рефлексивного анализа. Эксперимент проводился в три этапа - диагностико-аналитический этап, этап формирования научно-исследовательских навыков и заключительный этап - с участием контрольной и экспериментальной групп. Креативность студентов оценивалась по показателям продуктивности, мотивов творческой направленности и рефлексивности. Результаты показали, что инновационная среда оказывает значительное положительное влияние на креативность студентов, при этом развитие креативности не имеет линейного характера. Поскольку результаты исследования представлены преимущественно в качественном и описательном аспектах, сделанные выводы носят предварительный характер и имеют практическое значение для подготовки будущих педагогов к инновационной деятельности в высших образовательных учреждениях.

Ключевые слова:

креативная деятельность, педагогическое опытно-экспериментальное исследование, продуктивность, творческая направленность, рефлексивность, инновационная среда, рефлексивно-инновационная практика, исследование в действии, контрольная и экспериментальная группы, динамика креативности.

Abstract.

This article analyzes the scientific results of a pedagogical experimental study aimed at developing the creative activity of future teachers. The relevance of the study is обусловлена by the need not only to theoretically substantiate creativity but also to practically observe and assess the dynamics of its development through experimental work. The purpose of the study is to develop students' creative activity based on a reflective-innovative practice program and to conduct a scientific analysis of the results achieved. The study employed pedagogical experimental methods, observation, comparative analysis, and reflective analysis. The experiment was conducted in three stages - a diagnostic-analytical stage, a stage focused on the development of research skills, and a final stage - with the participation of control and experimental groups. Students' creativity was assessed based on indicators of productivity, creative orientation motives, and reflexivity. The results demonstrated that an innovative environment has a significant positive impact on students' creativity, while the development of creativity does not follow a linear pattern. Since the research findings are presented primarily from qualitative and descriptive perspectives, the conclusions are preliminary in nature and have practical significance for preparing future teachers for innovative activities in higher education institutions.

Keywords:

creative activity, pedagogical experimental study, productivity, creative orientation, reflexivity, innovative environment, reflective-innovative practice, action research, control and experimental groups, creativity dynamics.

Kirish. Zamonaviy oliy pedagogik ta'lim oldida turgan asosiy vazifalardan biri - bo'lajak o'qituvchilarni kreativ va innovatsion faoliyatga tayyorlashdir. Biroq kreativlikni nazariy jihatdan asoslashning o'zi yetarli emas: uning haqiqiy pedagogik qiymati aynan amaliy faoliyat jarayonida, tajriba sharoitida namoyon bo'ladi. Shu bo'is talabalarning kreativ faoliyatini

maqsadli tashkil etish, uning rivojlanish dinamikasini kuzatish va ilmiy asoslangan mezonlar orqali baholash bugungi pedagogika fanining dolzarb muammolaridan biriga aylangan.

Muammoning ilmiy va amaliy ahamiyati shundaki, kreativlik rivojlanishi ko'p omilli, murakkab va bir tekis kechmaydigan jarayondir. Uni baholashda faqat yakuniy natijaga tayanish yetarli emas; jarayonning har bir bosqichida talabning motivatsiyasi, mahsuldorligi va refleksiv qobiliyati qanday o'zgarayotganini kuzatish talab etiladi. Mavjud tadqiqotlarda kreativlikni tashkil etishga oid nazariy yondashuvlar keng yoritilgan bo'lsa-da, uning tajriba sharoitidagi bosqichma-bosqich dinamikasini yaxlit tahlil qilishga bag'ishlangan ishlar nisbatan kam uchraydi. Aynan shu holat tadqiqot muammosini belgilaydi.

Tadqiqotning maqsadi talabalarining kreativ faoliyatini refleksiv-innovatsion amaliyot asosida rivojlantirish jarayonini tashkil etish va uning natijalarini ilmiy tahlil qilishdan iborat. Bu maqsaddan kelib chiqib quyidagi **vazifalar** belgilandi: kreativ faoliyatni baholash mezonlarini aniqlashtirish; tajriba-sinov ishlarini bosqichma-bosqich tashkil etish; nazorat va tajriba guruhlarini natijalarini qiyosiy tahlil qilish. Tadqiqot **obyekti** - talabalarda kreativ faoliyatni rivojlantirish jarayoni, **predmeti** esa bu jarayonning tajriba sharoitidagi dinamikasi va uni baholash metodikasi hisoblanadi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Innovatsion pedagogik faoliyatning nazariy asoslari mahalliy olimlar tomonidan atroflicha o'rganilgan. N.Muslimov o'z monografiyalarida bo'lajak o'qituvchilarni kasbiy shakllantirish hamda ularning kasbiy kompetentligini rivojlantirish masalalarini tadqiq etgan [3; 4]. Innovatsion ta'lim texnologiyalari va interfaol metodlarning mohiyati N.Muslimov, M.Usmonboyeva, D.Ro'ziyeva va Z.Holiqovalar ishlarida tizimlashtirilgan [2; 5]. Pedagogik mahorat va texnologiyaning o'zaro bog'liqligi N.Sayidaxmedov, O.Tolipov va M.Usmonboyeva tomonidan yoritilgan [6; 7], talabalarda pedagogik tafakkurni shakllantirish esa M.Turdiyeva tadqiqotida tahlil qilingan [8]. Ijodiy fikrlashni amaliy rivojlantirish metodikasi bo'yicha Patti Drapeauning yondashuvi alohida ahamiyatga ega [1].

Adabiyotlar tahlili innovatsion faoliyat, avvalo, shaxsning ichki motivatsiyasi bilan chambarchas bog'liqligini ko'rsatadi. Ushbu nazariy asosdan kelib chiqib, tadqiqotda quyidagi **metodlar** qo'llanildi: pedagogik tajriba-sinov (nazorat va tajriba guruhlarida), kuzatish, ilg'or pedagogik tajribani qiyosiy tahlil qilish hamda refleksiv tahlil. Baholash tajribaning boshlang'ich, o'rta va yakuniy bosqichlarida amalga oshirildi. Shuni alohida ta'kidlash lozimki, dastlabki manbada natijalar aniq sonli-statistik ko'rsatkichlar shaklida emas, balki sifat va o'zgarish yo'nalishi tavsifida keltirilgan; shu sababli mazkur maqolada ham empirik ma'lumotlar shu darajada, raqamlar to'qib chiqarilmasdan taqdim etildi.

Natijalar. Tajribaning tashkiliy asosi. Talabalarining kreativ faoliyatini rivojlantirish refleksiv-innovatsion amaliyot dasturi asosida tashkil etildi. Dastur ishtirokchilarni o'zaro tanishtirish, samimiy va refleksiv muhit yaratish hamda ijodiy fikrlashni rivojlantiruvchi mashqlardan boshlanadi. Keyingi bosqichlarda talabalar syujet yaratish, pedagogik vaziyatlarni modellashtirish, assotsiativ davra suhbatlari, ijodiy munozaralar, ochiq darslar va refleksiv tahlil mashg'ulotlariga jalb etildi. Bunda bo'lajak pedagog tajribaning oddiy kuzatuvchisi emas, balki bevosita ishtirokchisi sifatida namoyon bo'ldi.

Baholash mezonlari. Talabalarning kreativlik darajasi uchta o'zaro bog'liq ko'rsatkich orqali aniqlandi:

mahsuldorlik - ishlab chiqilgan innovatsion g'oya va yechimlarning kreativ qiymati, ularning original hamda ta'lim jarayonini boyituvchi xususiyatga egaligi;

ijodiy yo'nalganlik motivlari - talabaning shaxsiy qiziqishi, faolligi va innovatsion faoliyatni davom ettirishga bo'lgan ichki intilishi;

refleksivlik - o'z faoliyatini tahlil qila olish hamda o'zini innovator-pedagog sifatida his etish darajasi.

Kreativ muhitning samaradorligi esa axborot bilan ta'minlanganlik darajasi, kreativ faoliyat namunalarining mavjudligi va innovatsion munosabatlarning tartibga solinganligi kabi omillar asosida tahlil qilindi.

Bosqichlar bo'yicha dinamika. Tajriba-sinov uch bosqichda tashkil etilib, har bir bosqich muayyan ustuvor yo'nalishga ega bo'ldi. Nazorat va tajriba guruhlar natijalarining qiyosiy tahlili quyidagi izchil o'zgarishlarni ko'rsatdi (1-jadval).

1-jadval. Tajriba bosqichlari bo'yicha kreativlik ko'rsatkichlaridagi o'zgarishlar

Tajriba bosqichi	Asosiy yo'nalish	Kuzatilgan o'zgarish
Birinchi (boshlang'ich)	Diagnostik-tahliliy: mavjud holatni o'rganish va muammolarni tashxislash	Shaxsiy motivatsiya va qiziqish ko'rsatkichlari o'sdi
Ikkinchi (o'rta)	Ilmiy-tadqiqot ko'nikmalarini shakllantirish, konsepsiyalarni tahlil qilish	Motivatsiya bilan bir qatorda mahsuldorlik darajasi ortdi
Uchinchi (yakuniy)	Mualliflik konsepsiyasini yozma rasmiylashtirish va muhokama	Mahsuldorlik va refleksivlik ko'rsatkichlari eng yuqori qiymatlarni namoyon etdi

Guruhlararo tafovutlar. Natijalar talabalarning boshlang'ich kreativlik darajasiga qarab farqlanishini ko'rsatdi. Yuqori boshlang'ich darajaga ega talabalar qisqa vaqt ichida barqaror va yuqoriroq kreativ bosqichga o'tdi hamda yangi g'oyalar ishlab chiqish bilan ajralib turdi. O'rtacha darajadagilar ma'lum moslashuvchanlikni namoyon etsa-da, sekinroq rivojlandi. Past darajadagi talabalar esa kam hollarda yangi bosqichga ko'tarildi va ko'pincha avvalgi stereotip yechimlarga qaytishga moyillik bildirdi.

Kreativlik dinamikasining chiziqli emasligi. Muhim natijalardan biri - innovatsion faoliyat dinamikasida barcha ko'rsatkichlarning dastlabki sezilarli o'sishidan so'ng qisqa muddatli pasayish holatlari kuzatilganidir. Bu holat emotsional zo'riqish, psixologik noqulaylik va yangi faoliyat sharoitiga moslashuv jarayonlari bilan izohlanadi. Demak, kreativlik rivojlanishini to'g'ri chiziqli o'sish sifatida emas, balki ko'tarilish va vaqtincha pasayishlarni o'z ichiga olgan murakkab jarayon sifatida talqin qilish o'rinlidir.

Muhokama. Olingan natijalar innovatsion faoliyatning shakllanishi, avvalo, shaxsning ichki motivatsiyasi va individual ehtiyojlaridan boshlanishi haqidagi ilmiy qarash bilan uyg'un keladi. Tajribada aynan birinchi bosqichda motivatsion ko'rsatkichlarning o'sishi, keyingi bosqichlarda esa mahsuldorlik va refleksivlikning ortishi kuzatilgani bu yondashuvni amalda tasdiqlaydi. Bu jihatdan natijalar mahalliy tadqiqotchilar (N.Muslimov, O.Tolipov,

M.Usmonboyeva)ning innovatsion faoliyatni o'qituvchining ichki kreativ salohiyati bilan bog'lovchi qarashlariga mos keladi [2; 3; 7]. Tadqiqotning o'ziga xos jihati - tajriba «harakatdagi tadqiqot» tamoyiliga asoslangani. An'anaviy yondashuvdan farqli o'laroq, bunda asosiy e'tibor nazariy bilimdan ko'ra innovatsion faoliyat jarayonining o'ziga qaratildi: talabalar o'qituvchi bilan hamkorlikda mualliflik dasturlarini sinovdan o'tkazdi va ularning samaradorligini baholadi. Kreativlik dinamikasining chiziqli emasligi haqidagi kuzatuv esa faqat kognitiv sohaga tayanish yetarli emasligini, ta'limni «ong - hissiyot - iroda» birligida tashkil etish zarurligini ko'rsatadi. Shu bilan birga, natijalarni haddan tashqari umumlashtirishdan saqlanish lozim. Tajriba muayyan kontekstda o'tkazilgani va empirik ma'lumotlar sonli emas, sifat darajasida bayon etilgani bois xulosalar dastlabki, tavsifiy xarakterga ega. Ularni tasdiqlash uchun kengroq namuna va statistik tahlil talab etiladi.

Xulosa. Tadqiqot natijalari asosida quyidagi xulosalarga kelindi. Birinchidan, talabalarning kreativ faoliyatini mahsuldorlik, ijodiy yo'nalganlik motivlari va refleksivlik ko'rsatkichlari orqali baholash bu jarayonni yaxlit va bosqichma-bosqich kuzatish imkonini beradi. Ikkinchidan, refleksiv-innovatsion amaliyot dasturi va innovatsion muhit talabalar kreativligining rivojlanishiga sezilarli ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Uchinchidan, kreativlik rivojlanishi chiziqli emas - u ko'tarilish va vaqtincha pasayishlarni o'z ichiga oladi, bu esa pedagogik jarayonni shaxsning hissiy holatini hisobga olgan holda tashkil etishni taqozo etadi. Amaliy tavsiyalar sifatida quyidagilar taklif etiladi: talabalarni tajriba-sinov va mualliflik loyihalariga faol jalb etish; har bir bosqichda refleksiya mashg'ulotlarini ta'minlash; kreativlik pasayishi kuzatilgan davrlarda psixologik-pedagogik qo'llab-quvvatlashni kuchaytirish; o'qituvchilarning innovatsion kompetentligini rivojlantirish. Kelgusi tadqiqot yo'nalishlari sifatida kreativlik ko'rsatkichlarini o'lchashning sonli-statistik metodikalarini ishlab chiqish, tajriba natijalarini kengroq namunada takrorlash hamda raqamli ta'lim muhitida kreativ faoliyat dinamikasini o'rganish belgilanishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Drapeau P. Sparking Student Creativity: Practical Ways to Promote Innovative Thinking and Problem Solving. - Alexandria, Virginia, USA: ASCD, 2014.
2. Muslimov N.A., Usmonboyeva M.H., Sayfurov D.M., To'rayev A.B. Innovatsion ta'lim texnologiyalari. - T.: «Sano-standart» nashriyoti, 2015. - 81 b.
3. Muslimov N.A. Bo'lajak kasb ta'limi o'qituvchilarini kasbiy shakllantirish. Monografiya. - T.: «Fan», 2004.
4. Muslimov N.A. va boshqalar. Kasb ta'limi o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini shakllantirish texnologiyasi. Monografiya. - T.: «Fan va texnologiya» nashriyoti, 2013.
5. Ro'ziyeva D., Usmonboyeva M., Holiqova Z. Interfaol metodlar: mohiyati va qo'llanilishi. Metodik qo'llanma. - T.: Nizomiy nomidagi DTPU, 2013. - 115 b.
6. Sayidahmedov N. Pedagogik mahorat va pedagogik texnologiya. - T.: Oliy pedagogika instituti, 2003.
7. Tolipov O'Q., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiya: nazariya va amaliyot. - T.: «Fan», 2005.
8. Turdiyeva M. Oliy ta'lim muassasalari talabalarida pedagogik tafakkurni shakllantirish. - T.: Nizomiy nomidagi DTPU, 2008. - 38-42-b.

Z.E.Azimova

OLIIY TA'LIMDA MA'NAVIY-MA'RIFIY TIZIMNING INTEGRAL MODELI: NAZARIYA VA QIYOSIY TAHLIL.....	69	73
---	----	----

Raxmatullayeva Gulnoza Mavlanjonovna

MILLIY G'OYA VA HUQUQIY FANLAR INTEGRATSIYASI VOSITASIDA TALABALARNING QADRIYATLI ORIENTATSIYASINI RIVOJLANTIRISH	74	77
---	----	----

Hakimov Nazar Hakimovich

OLIIY TA'LIMDA TALABALAR MUSTAQIL TA'LIMINI TAKOMILLASHTIRILISH ZARURIYATI.....	78	82
---	----	----

Sirojiddinova Gulnora Habibullo qizi

KREATIVLIK FAOLIYATINING ILMIY TADQIQOT NATIJALARI.....	83	86
---	----	----

Jo'rayev Shuhratbek Maxamadaliyevich

BO'LAJAK O'QITUVCHILARNING MANTIQUIY TAFAKKURINI RIVOJLANTIRISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH: NAZARIY VA AMALIY ASOSLAR.....	87	91
--	----	----

Sirojiddinova Gulnora Habibullo qizi

TALABALARDA KREATIV FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISHNING INNOVATSION PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARI.....	92	96
--	----	----

D.G.Umnov

SCIENTIFIC AND THEORETICAL FOUNDATIONS OF STUDYING THE IMPACT OF TARGETING ON THE CONSUMPTION CULTURE OF PRESCHOOL CHILDREN BY FUTURE EDUCATORS	97	109
---	----	-----

Нематова Наргизахон Мухтор кизи

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ АНИМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПРЕПОДАВАНИИ РУССКОГО ЯЗЫКА СТУДЕНТАМ НЕФИЛОЛОГИЧЕСКИХ ВУЗОВ УЗБЕКИСТАНА	110	115
--	-----	-----

Abdurakhimov Abdulatif Umurzakovich

YUQORI ENERGIYALAR FIZIKASIDA YADROVIY MODDANI YARATISH.....	116	119
--	-----	-----

Zarnigor Dripova, Umid Turdialiye

BENEFICIATION OF GLAUCONITE ORE FROM THE CHANGI DEPOSIT (UZBEKISTAN) VIA GRINDING AND MAGNETIC SEPARATION	120	132
---	-----	-----

Zaparov A.A.

THE DEVELOPMENT OF ANTI-CORROSION HETEROCOMPOSITE COATINGS FOR MACHINE PARTS BY USING LOCAL RAW MATERIALS	133	138
---	-----	-----

Умнова М.К

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ РЕСУРСОВ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В ПОДГОТОВКЕ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ	139	149
--	-----	-----

Mamatqodirov Ziynatulloh Nodirbek o'g'li

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINING HARAKAT FAOLLIGINI OSHIRISHDA GIMNASTIKA MASHG'ULOTLARINING SAMARADORLIGI.....	150	155
--	-----	-----

